

'Voor de strafrechter moet ik een

Begin juni werd de langverwachte evaluatie van de strafrechtelijke milieuhandhaving openbaar. In het 162 pagina's tellende rapport wordt uitgebreid stilgestaan bij de structuur van het huidige stelsel en of politie en justitie wel voldoende capaciteit hebben om milieucriminaliteit aan te pakken. HandHaving vroeg milieuofficier Rob de Rijk hoe milieucriminaliteit nóg beter kan worden bestreden: „Concentreer je onderzoek, weg met de flutzaken.”

Wat vindt u van het rapport van Pro Facto en de Rijksuniversiteit Groningen?

„In grote lijnen klopt wat erin staat. Het gaat vooral over de organisatiestructuur van de milieuhandhaving, de rol van het Openbaar Ministerie en de politie. Die landelijke structuur is op verzoek van Justitie geëvalueerd. Daar kan ik weinig over zeggen, omdat ik niet heel Nederland overzie. Maar ik kan wel de gang van zaken beoordelen vanuit mijn eigen perspectief. En dan vraag ik me af of milieucriminaliteit nu beter wordt bestreden dan pakweg tien jaar geleden. Die conclusie mis ik in het rapport. Aan de hand van de zaken die ik zelf zie, denk ik: ja. De kwaliteit neemt toe, zaken zijn zwaarder en de strafmaat is beter geworden.”

Wat opvalt is de enorme hoeveelheid lagen en overlegstructuren binnen het politie- en justitieapparaat die in het rapport worden aangehaald. Vindt u dat zorgwekkend?

„Klopt. En daar zou wat mij betreft onmiddellijk in mogen worden gesneden. Toen ik bij het Functioneel Parket in Rotterdam begon, heb ik direct een einde gemaakt aan een grote hoeveelheid vooral bestuurlijke overleggen en mij beperkt tot de enkele voor het Openbaar Ministerie essentiële overleggen. De focus ligt daarbij op het Interregionaal selectieoverleg, het ISO, waarin wordt bepaald welke grotere zaken er worden gedaan. Omdat de opsporingscapaciteit voor milieuzaken is 'gelabeld', hoeven die bij deze selectie niet te concurreren met bijvoorbeeld geweldzaken. Maar milieuzaken worden wel onderling vergeleken en gewogen en bovendien wordt in dat

overleg de doelstelling van elk onderzoek bepaald.”

Er is maar weinig bekend over milieucriminaliteit in Nederland.

„We weten inderdaad niet genoeg over de omvang. Het aantal overvalen of straatroven kan bijvoorbeeld op basis van de geschatte aangiftebereidheid en het aantal daadwerkelijke aangiften vrij goed in kaart worden gebracht. Bij milieu is dat moeilijker, omdat de aard en het soort overtredingen te veel uiteenlopen en er nauwelijks sprake is van aangiften. Vanwege dat laatste wordt milieucriminaliteit daarom vaak een 'haalcriminaliteit' genoemd'. Bovendien zijn er te veel verschillende instanties, van politie tot de VROM-Inspectie en vele andere, waardoor het moeilijker is om een totaalbeeld te creëren. Het versterken van onze gezamenlijke informatiepositie lijkt mij de voornaamste oplossing om de problemen bij milieucriminaliteit scherp te krijgen. Neem een thema als asbest. Dat proberen we nu voorzichtig in kaart te

brennen. Wat is er aan de hand? Hoe werkt het in die keten? Wie zijn de spelers? Waar zitten de risico's? Daar is onderzoek in het veld voor nodig, zodat je de risico's kunt analyseren. Maar dan heb je pas één thema te pakken.”

Worden milieuonderzoeken te veel ondergewaardeerd?

„Het geitenwollensokken-*imago* is tegenwoordig minder, maar nog niet weg. In de kantine van het arrondissementspakket heerst nog steeds het beeld dat milieu 'saai en moeilijk' is. Dat laatste klopt ook wel, maar saai is het zeker niet. Wellicht kunnen we dit door bij veel zaken te laten zien wat we doen, langzaam ombuigen. Ervaren rechercheurs maken nu over het algemeen zelden de overstap naar milieu. Jammer, want delinquent gedrag en onrechtvaardige verrijking ten koste van de leefomgeving moeten worden bestreden en hun inbreng zou daarbij erg welkom zijn. Overigens vinden milieumensen mij soms niet milieuminded genoeg. Maar ik ben er niet om milieu te red- den. Dat gaat mij ook niet lukken, omdat ik slechts voor de strafrechtelijke handhaving verantwoordelijk ben. De politiek heeft daar veel meer invloed op. Zij kiezen of een natuurgebied moet wijken voor een woon-
wijk.” >>

Acties in relatie tot milieutaak OM en politie

Knelpunten die een effectieve uitvoering van de strafrechtelijke milieuhandhaving in de weg staan, moeten worden aangepakt. In de beleidsreactie op de evaluatie van de milieutaak van het OM en de politie, noemt het ministerie van Justitie onder andere de volgende acties:

- Uitvoeren van het Politie-milieuplan 2011;
- Maken van nadere afspraken over het monitoren van de kwaliteit van de milieuhandhaving;
- Beoordelen of milieuhandhaving één van de landelijke prioriteiten van de Nederlandse politie kan worden voor de periode 2012-2015;
- Overleg over de mogelijkheden om de behandeling van milieuzaken te versnellen;
- Introductie van de bestuurlijke strafbeschikking milieu per 1 januari 2012;
- Opstellen van een criminaliteitsbeeld op het terrein van de milieucriminaliteit;
- Proefopstelling in 2009 voor de aanpak van internationale milieucriminaliteit.

goed verhaal hebben'

'Zaken zijn zwaarder en de strafmaat is beter dan pakweg tien jaar geleden'

Wie is Rob de Rijck?

Rob de Rijck (51) studeerde rechten aan de Universiteit van Amsterdam. Na zijn opleiding tot rechterlijk ambtenaar, waarbij hij onder meer in de advocatuur werkte, ging hij in 1992 aan de slag als officier van Justitie in Rotterdam Centrum. Daar was hij later ook als teamhoofd actief. In 2002 werd hij gevraagd om zich op milieuzaken te richten. Bij de reorganisatie van de milieutaak van het Openbaar Ministerie maakte hij de overstap naar het Functioneel Parket. De Rijck is hoofd van de handhavingseenheid Rotterdam en heeft op dit moment op milieugebied 25 opsporende instanties of onderdelen daarvan onder zich, waaronder vier waterschappen, de AID en VROM-inspectie, de Douane, de IVW, Rijkswaterstaat, DCMR en de provincie.

Het rapport stelt dat er rivaliteit bestaat tussen opsporingsdiensten en zelfs de politiekorpsen onderling. Ze willen allemaal de regie in handen hebben. Wat zijn uw ervaringen daarmee?

„Hoe zeg ik dit nu weer? Ja, ik heb daar in het verleden inderdaad voorbeelden van gezien en ik werd daar verre van vrolijk van. Formeel geschiedt opsporing onder gezag van de officier. Dan kan ik wel met een vuist op tafel slaan, maar in de praktijk is het probleem daarmee niet uit de wereld. Wel moet ik zeggen dat dit de laatste tijd sterk is verbeterd. Zeker in vergelijking met een paar jaar geleden. In Zuid-Holland vallen vier politiekorpsen, Haaglanden, Hollands Midden, Rijnmond en Zuid-Holland Zuid onder mijn verantwoordelijkheid. De verschillende selectieoverleggen daarvan hebben we samengevoegd tot één selectieoverleg, waarbij alle vier de korpsen aanschuiven. Zo bepalen we welke

zaken verder worden uitgediept en welk korps dat op zich neemt. Daar ben ik écht heel tevreden over.”

Is de kwaliteit van de opsporing wel in orde?

„Op dat vlak zijn inmiddels ook flinke stappen gemaakt. Je ziet sommige milieuteams grote verbeteringen bereiken. Ze besteden meer aandacht aan de manier waarop je een zaak opbouwt en een dossier samenstelt. Een aantal milieurechercheurs moet nog wennen aan de zwaardere opsporing. Het horen van verdachten in een grootschalig recherche-onderzoek blijkt toch een vak apart te zijn. Op dat vlak is er nog wel wat te verbeteren. Toch is die onwetend- en onervarenheid verklaarbaar, doordat dit werk jarenlang door mensen uit de milieuhoeke werd gedaan. In het ideale geval werken we met rechercheurs die de ene dag een milieuzak doen en de dag daarop een moord onderzoeken. Bij het werven van een milieurecher-

cheur zou de belangrijkste competentie rechercheren moeten zijn, niet kennis van milieuregels. Dat kunnen we namelijk altijd inhuren.”

Op tal van fronten probeert Justitie zich meer op de zwaardere criminaliteit te concentreren. Hoe gaat dat bij milieuzaken?

„Ik zie steeds meer een verschuiving van lichte naar de zwaardere zaken. Daarbij onderscheid ik vier niveaus. De zwaarste categorie is de georganiseerde milieucriminaliteit, of zaken zoals over de tanker Probo Koala. In de categorie daar meteen onder vallen de betekenisvolle zaken: asbest en gerotzooi met grond. Kortom, zaken die we aanbrengen bij de meervoudige kamer. Het derde niveau bestaat uit de standaardzaken. Een ‘heterdaadje’, zoals een schip dat olie op het water loost. Tot slot onderscheid ik de bagatellen, de vanuit strafrechtperspectief absolute ‘flutzaken’. Die laatste categorie zie ik gelukkig steeds minder. Ook het Pro Facto rapport vindt dat we ons juist moeten richten op de zwaardere zaken.”

Wat verstaat u daar dan onder?

„Een voorbeeld: de Flora- en Faunawet bepaalt dat in Nederland geen dieren mogen worden gevangen. Tenzij het om schadebestrijding gaat. Denk daarbij aan het reguleren van het aantal vossen en kraaien in een gebied. Maar dat mag dan weer niet op zondag. Een boer die het

'Ook het Pro Facto rapport vindt dat we ons juist moeten richten op de zwaardere zaken.'

deurtje van zijn kraaienkooi op zaterdagavond dicht doet, mag dat pas maandagochtend weer openmaken. Doet hij dat eerder, dan is hij in overtreding. Als het bestuur in een dergelijk geval kan en wil optreden, vind ik dat prima. Maar ik wil mij concentreren op zwaarder delinquent gedrag. Een zaak als de massale vissterfte op de rivier de Linge, die misschien wel voorkomen had kunnen worden als de verdachte partij anders had gehandeld, daar kan ik bij de strafrechter mee aankomen."

Krijgt u eigenlijk wel genoeg zaken op uw bureau?

„Dat kan en mag nog wel wat meer zijn. Maar dan zouden de dossiers wel meer toegespitst moeten zijn. Hier in Rotterdam behandelen we bijvoorbeeld ook fiscale fraudezaken. De bijbehorende dossiers worden van oudsher door de Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst – Economische controledienst per verhuisdoos aangeleverd. En dat gebeurt bij milieuzaken ook steeds meer. Gedurende het onderzoek zouden we selectiever te werk moeten gaan. We hebben nu bijvoorbeeld een zaak in behandeling op het gebied van de Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen. Stel: er is daarbij sprake van honderd vervalste documenten. Volgens de klassieke school ga je dan alles onderzoeken. Maar je kunt er ook tien uitpikken en daar je onder-

zoek op concentreren. De kans dat je binnen een jaar voor de rechter staat, is dan veel groter. Doe je dat niet, dan duurt het misschien wel vier jaar. Daar moeten opsporingsambtenaren rekening mee houden en dat betekent een enorme omslag. Voor iedereen."

Kan die selectiviteit een negatieve invloed op een zaak hebben?

„We moeten die aanpak natuurlijk wel voor de rechter kunnen verantwoorden. Het gaat mij erom dat een crimineel een passende straf krijgt. Het aantal strafbare feiten dat hem ten laste wordt gelegd, vind ik minder belangrijk. Als tijdens een onderzoek blijkt dat van de acht strafbare feiten er vier niet goed te bewijzen zijn, dan moet je daar ook afstand van durven nemen. Tweeduizend pagina's nodigen voor een rechter bovendien niet onmiddellijk uit tot lezen. Dus als we ons onderzoek meer toespitsen, maken we het ook de rechters eigenlijk een stuk makkelijker. En daar zijn ze alleen maar blij mee."

Hoe staat het met de milieukennis van rechters?

„Rechters behandelen weinig milieuzaken. Vaak aarzelen ze om een milieudelinquent in voorlopige hechtenis te nemen. Terwijl ze dit bij moord en doodslag wel doen. Toch is het ook bij milieucriminaliteit een heel nuttig middel, dat we veel vaker

kunnen toepassen. Daarnaast heeft een rechter als hij een bepaald type zaak voor het eerst ziet, vaak geen idee welke straf hij moet opleggen. Doet iemand honderd vergelijkbare zaken, dan krijgt hij er gevoel voor. En als de politierechter een boete van twaalfduizend euro oplegt en het hof verandert dat in hoger beroep in een voorwaardelijke straf, dan word ik daar verdrietig van. Vooral als zoiets zonder enige motivering gebeurt."

Heeft u daar een oplossing voor?

„Door rechters meer met milieuzaken te confronteren, raken zij automatisch ook meer bekend met de materie. Dit kan bijvoorbeeld door niet langer alle rechtbanken milieuzaken te laten doen. Iets waar ik zelf een groot voorstander van ben. Daar is al een beetje sprake van, maar zo ver zijn we nog lang niet. Als bijvoorbeeld vier rechtbanken alle milieu-overtredingen zouden behandelen, dan kunnen er ook betere afspraken worden gemaakt. Nu kan het gebeuren dat de meervoudige kamer in Den Haag te weinig zaken krijgt, terwijl Dordrecht juist kampt met een te hoge werkdruk. Een dergelijk nieuw rechterlijk systeem kun je echter alleen via een wetwijziging invoeren, dus dat gebeurt niet zo maar even."

Tekst: Menno Schraven

Foto's: Hans Hordijk